

The role of soft power components in the formation of the military thought of the future war

Alireza Hamed Senejani¹ | Davood Aghmohamadi²

1. Corresponding author, Ph.D., joint department of the faculty, supported by the headquarters of Dafos Aja University, Tehran, Iran, email: ali.hamed1358@gmail.com

2. Professor of the Command and Headquarters University of the Islamic Republic of Iran Army, Tehran, Iran. email: Mohammad22b@gmail.com

Article Info

Article type:

research article

Article history:

Received

19 May 2023

Received in revised form

26 July 2023

Accepted

05 September 2023

Available online

11 Desember 2023

Keywords:

Word, Word, Word

ABSTRACT

Purpose: The researcher seeks to investigate the role of more important factors such as faith, military leadership and command, morale and motivation in the formation of the military thought of the future war.

Method: To conduct this research, a descriptive survey research method was used. In the theoretical part, the research literature was examined and extracted through the study of texts and sources, and in the field part of the data, data was collected through the distribution of questionnaires at the level of experts.

Findings: Considering that soft power is considered as a superior and important factor in war due to the disparity in military facilities and technologies in the armed forces of the Islamic Republic of Iran in the face of the arrogant powers of the world, therefore maintaining and strengthening the spiritual motives of soft power of commanders and troops Armed J.A. can shape the military thought of the country's armed forces in the future war

Originality: Among the soft power factors, four factors of faith and beliefs, military leadership and command, morale and motivation, and a total of 30 indicators calculated from these four factors have been measured.

Cite this article: Hamed Senejani, A., & Agha mohamadi, D. (2023). The role of soft power components in shaping the military thinking of the coming war. *Military Science and Tactics*, 19(65), 169-200. doi: 10.22034/qjmst.2024.556677.1739

© The Author(s)

Publisher: AJA Command and Staff University

DOI: 10.22034/qjmst.2024.556677.1739

نقش مؤلفه‌های قدرت نرم در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده

علیرضا حامدی سنجانی^۱ | داود آقا محمدی^۲

۱. دکتری تخصصی، گروه مشترک دانشکده، پشتیبانی ستاد دانشگاه دافوس آجا، تهران، ایران، رایانامه:

ali.hamed1358@gmail.com۲. استاد دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران، رایانامه: Mohammad22b@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله:	هدف : محقق به دنبال آن است که از مجموع این عوامل صرفاً به بررسی نقش عوامل مهم‌تر از قبیل ایمان، رهبری و فرماندهی نظامی، روحیه و انگیزه در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده بپردازد.
مقاله پژوهشی	
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۹	
تاریخ بازنگری:	روش : برای انجام این تحقیق از روش تحقیق توصیفی پیمایشی استفاده شده است. در بخش نظری از طریق مطالعه متون و منابع، ادبیات تحقیق بررسی و استخراج شده و در بخش میدانی داده‌ها، از طریق توزیع پرسشنامه در سطح کارشناسان و خبرگان، داده‌ها جمع‌آوری شده است.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۰۴	
تاریخ انتشار:	یافته‌ها: با توجه به اینکه قدرت نرم به‌عنوان یک عامل برتر و مهم در جنگ به سبب نابرابری در امکانات و فناوری‌های نظامی در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با قدرت‌های استکباری جهان محسوب می‌شود، لذا حفظ و تقویت انگیزه‌های معنوی قدرت نرم فرماندهان و نیروهای مسلح ج.ا.ا می‌تواند شکل‌دهنده اندیشه نظامی نیروهای مسلح کشور در جنگ آینده باشد.
کلیدواژه‌ها:	نتایج: از بین کل عوامل قدرت نرم، چهار عامل ایمان و اعتقادات، رهبری و فرماندهی نظامی، روحیه و انگیزه و مجموع ۳۰ شاخص احصاء شده از این چهار عامل را موردسنجش قرار داده است.
قدرت نرم، اندیشه نظامی، جنگ آینده	

استناد: حامدی سنجانی، علیرضا؛ آقامحمدی، داوود؛ (۱۴۰۲). نقش مؤلفه‌های قدرت نرم در شکل‌گیری اندیشه نظامی علوم و فنون

نظامی. ۱۹ (۶۵): ۲۵۵-۲۸۰.

DOI: 10.22034/QJMST.2024.556677.1739

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

DOI: 10.22034/qjmst.2024.556677.1739

مقدمه

تعارض و تقابل برای منافع بیشتر، دفاع از جان، مال و تمامیت ارضی و به‌طور کلی منافع ملی منشأ بسیاری از جنگ‌ها بوده و سرچشمه پیدایش نیروهای مسلح و توسعه اندیشه نظامی است. بر این اساس، تبیین اندیشه نظامی با فلسفه و مقصود از تشکیل نیروی نظامی، ماهیت نیروهای مسلح، چپستی نظامیگری و مبانی آن ارتباط مستقیم دارد. از این رو شکل‌گیری دانش اندیشه‌های نظامی یکی از راه‌های عبرت گرفتن از تاریخ گذشته به‌منظور ترسیم آینده ملل است که همواره مورد توجه مراکز علمی و آموزشی عالی نظامی کشورهای مختلف دنیا قرار گرفته است (ظریف منش و همکاران، ۱۴۰۰).

عامل تعیین‌کننده در هر جنگی، میزان قدرت هریک از طرفین درگیر جنگ است که به دلیل پیچیدگی بسیار زیاد، اندازه‌گیری آن به سهولت میسر نیست. با وجود مطالعات فراوانی که در زمینه تعیین دقیق ابعاد و ویژگی‌های قدرت انجام گرفته است تاکنون اجماع کاملی حاصل نشده است. با این وجود برخی از ابعاد آن تقریباً مورد توافق همگان است. ابعاد و خصوصیات قدرت را می‌توان به دو بخش، ابعاد و خصوصیات سخت و نرم تقسیم نمود. این ابعاد و خصوصیات به‌عنوان نقاط اتکا می‌تواند راهنمای مناسبی برای تعیین ابعاد حدودی مفهوم قدرت و در نهایت نوع جنگ در گذشته، حال و آینده باشند (حسنلو، ۱۳۹۸: ۵۶).

در این شرایط، جهانی‌شدن سیاست و به‌تبع آن تغییرات در مسائل سیاسی، تأثیرات قابل توجهی بر منابع سنتی ایجادکننده قدرت داشته است. هرچند منابع سنتی قدرت همچون کمک اقتصادی و نیروی نظامی، قادرند به حل مسائل جهانی‌شدن همچون تروریسم، تکثیر سلاح و... کمک کنند، اما با این حال توانایی هر قدرت بزرگ در کنترل محیط پیرامونی و دستیابی به اهدافش، چندان بالا نیست و نشانه‌های مربوط به قدرت از نوع سخت، اغلب در تحقق این اهداف کارایی چندانی ندارد. در این زمینه، جوزف نای به‌عنوان مبدع مفهوم قدرت نرم، معتقد است که قدرت نرم روشی است برای رسیدن به نتایج دلخواه بدون تهدید و تشویق آشکار و محسوس. وی سه منبع اصلی را برای منابع قدرت نرم کشورها ذکر می‌کند که عبارت‌اند از: فرهنگ، ارزش‌های سیاسی و مطلوبیت. این سه منبع غیرمادی و نامحسوس در مقابل منابع مادی و محسوس قدرت سخت از جمله ابزار و ادوات نظامی قرار می‌گیرند (فتاحی، ۱۳۹۷).

با توجه به اینکه قدرت نرم به‌عنوان یک عامل برتر و مهم در جنگ به سبب نابرابری در امکانات و فناوری‌های نظامی در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با قدرت‌های

استکباری جهان محسوب می‌شود، لذا حفظ و تقویت انگیزه‌های معنوی قدرت نرم فرماندهان و نیروهای مسلح ج.ا. می‌تواند شکل‌دهنده اندیشه نظامی نیروهای مسلح کشور در جنگ آینده باشد.

سؤال اصلی پژوهش حاضر، این است که تأثیر عوامل قدرت نرم در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده چگونه است؟ و سؤالات فرعی پژوهش نیز به ترتیب عبارت‌اند از: عامل ایمان چه تأثیری در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده دارد؟ عامل رهبری و فرماندهی نظامی چه تأثیری در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده دارد؟ عامل روحیه چه تأثیری در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده دارد؟ عامل انگیزه چه تأثیری در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده دارد؟

مبانی نظری و پیشینه‌های پژوهش

مبانی نظری

جنگ یک پدیده اجتماعی است که قدمت آن به قدمت حیات بشر می‌رسد؛ شکل‌گیری این پدیده متأثر از ویژگی‌های منحصربه‌فرد انسان همچون عقل، تفکر، تدبیر، تصمیم‌گیری، تمایلات و ... هست. مبانی دینی، جنگ را یک حرکت عظیم زندگی بشر تلقی نموده و شکل‌گیری آن را متأثر از اعتقادات و گرایش‌های انسان می‌داند؛ که گرایش‌های فوق منجر به شکل‌گیری دو جبهه حق و باطل در اندیشه نظامی بشر گردیده است. قرآن کریم این دو جبهه و اهداف راهبردی آن‌ها را چنین ترسیم نموده است: الف) جبهه حق: «... اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ... خدا دوست کسانی است که ایمان آورده‌اند و بیرون می‌آورد ایشان را از تاریکی‌ها (کفر) به سوی روشنایی (ایمان) هدایت می‌کند. ب) جبهه باطل: «... وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ خَالِدُونَ... و آنان که کفر ورزیدند دوستانشان گردنکشان‌اند آن طاغوت بیرون می‌آورند کافران را از روشنایی به سوی تاریکی‌ها (بقره: ۲۵۷).

عوامل قدرت نرم در جنگ: عواملی هستند که وجود مادی ندارند و امکان سنجش دقیق آن‌ها میسر نیست بلکه می‌توان میزان نسبی هریک از آن‌ها را تعیین نمود. این عوامل علاوه بر بالا بردن توان رزمی کاربرد عوامل سخت را به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای افزایش می‌دهند و در اجرای موفقیت‌آمیز مأموریت نقش عمده‌ای دارند. در مقایسه توان رزمی نسبی طرفین، عوامل قدرت نرم می‌توانند در جبران کمبودهای عوامل فیزیکی مؤثر باشند. اهم این عوامل عبارت‌اند از:

ایمان، انگیزه، روحیه، انضباط، آموزش، تجربه، آداب و سنن و تعصبات ملی و قومی، حمیت قسمتی (سعیدی و مقدم، ۱۳۹۳)

۱- ایمان، اولین عامل قدرت نرم در جنگ: گرایش و اعتقاد قلبی انسان نسبت به هر عقیده را ایمان گویند که شامل ایمان مذهبی و ایمان به هدف هست. ایمان مذهبی، یعنی اعتقاد افراد به مکتب و ولایت‌فقیه که کمیت و کیفیت آن در بالابردن توان رزمی و پیروزی در جنگ نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. ایمان به هدف، موجب ایجاد انگیزه و اشتیاق افراد به انجام‌وظیفه و افزایش توانایی می‌گردد و به عبارت دیگر ارکان ایمان عبارت است از اقرار به زبان، تصدیق به دل و عمل به اعضاء و جوارح. (الهامی نیا، ۱۳۸۳). مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در این خصوص می‌فرمایند: «... ایمان به خدا، توکل به خدا، حسن ظن به خدا، این است که دل را آماده می‌کند برای ورود به میدان‌های دشوار؛ این است که گام‌ها را استوار می‌کند برای پیمودن جاده‌های سخت؛ این است که مشکلات را در چشم‌ها کوچک می‌کند.» مهم‌ترین آثار ایمان و عقیده اسلامی در زندگی فرد و جامعه عبارت‌اند از: اصلاح و کنترل رفتار افراد و جوامع، رسیدن به سعادت و اطمینان، ایجاد رابطه مستحکم میان مسلمانان، ایجاد وحدت عقیدتی در همه ادیان الهی، پیروزی در جنگ، ایجاد سرمایه خیر، پایداری و ثبات، ایجاد یقین راسخ و توکل نیکو به خداوند متعال، ارتقاء اراده و تصمیم جنگ، شهادت‌طلبی، صبر و پایداری در صحنه نبرد. (سلیمانی خواه، ۱۳۸۸: ۲۳).

شاخص‌های متصور در این تحقیق برای عامل ایمان:

در این بخش از تحقیق سعی شده است تا از طریق آموزه‌های دینی و مبانی ارزشی کلام حضرت امام(ره) و رهنمودهای حکیمانه مقام معظم رهبری(مدظله‌العالی) و همچنین بر اساس نظر کارشناسان نظامی و فرماندهان عالی جنگ برای عامل ایمان و اعتقادات شاخص‌هایی جهت سنجش احصاء گردد که پس از مطالعه میدانی و مصاحبه با افراد مذکور، درنهایت محقق به شاخص‌های زیر رسیده است که اهم آن عبارت است از: تقوا و پرهیزکاری؛ ولایت‌مداری؛ تکلیف‌گرایی؛ صبر و پایداری در صحنه نبرد؛ توکل بر خدا؛ ایمان به هدف؛ بصیرت و عمل انقلابی؛ باور به پیروزی در جنگ؛ اعتقاد به ضعف دشمن.

۲- رهبری و فرماندهی نظامی؛ دومین عامل قدرت نرم در جنگ: رهبری و فرماندهی نظامی عبارت از هدایت نمودن، هنر ایجاد انگیزه و هدایت سربازان و فرماندهان، به اجرای مأموریت محوله می‌باشد. فرماندهی در حقیقت تجسم و تصور وضعیت جاری و آینده خودی و دشمن و ارائه تدبیر عملیات در اجرای مأموریت می‌باشد. (۲-۵، ۱۹۹۳، ۳۳-۱۰۰-FM). رهبری، نفوذ بر

مرئوسان از طریق برقراری ارتباط با آنان، در جهت تحقق اهداف می‌باشد. (نیک جو ۱۳۸۵: ۲۷۶).

ویژگی‌های فرماندهی از منظر حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی):

رهبر معظم انقلاب اسلامی با نگاهی عمیق به منصب فرماندهی، در دیدارها، بیانیه‌ها، پیام‌ها و فرامین مختلف به فرماندهان قوای مسلح، رهنمودهای لازم را ارائه و ویژگی‌های یک فرمانده را در قالب مؤلفه‌های فرماندهی بیان داشته‌اند (سایت خامنه‌ای).

- ایمان و مسئولیت‌پذیری فرمانده: «... خصوصیت اول فرمانده، ایمان است... فرمانده بی‌ایمان به درد فرماندهی نمی‌خورد، ظرفیت ایمانی به قدر ثقل کاری که به او محول می‌کنید باید داشته باشد، اگر نداشت فایده‌ای ندارد...»

- تقوی (متقی بودن فرمانده): متقی بودن فرمانده اسلامی دو فایده مهم را ایجاد می‌نماید. اولاً او را از انحراف و رفتن به سمت زشتی باز می‌دارد، ثانیاً مشکلات و مصائب را از میان برداشته، قدرت تحمل فرمانده را در مقابل مشکلات میدان نبرد افزایش می‌دهد و یک نوع آرامش روحی خاص که لازمه میادین نبرد است ایجاد می‌کند.

- اعتقاد به ولایت‌فقیه: رهبر انقلاب رابطه مستحکم فرمانده اسلامی با ولی‌فقیه را ضامن سلامتی و دوری از انحراف مجموعه قوای مسلح می‌دانند و می‌فرمایند: «نکته دیگر حفظ ارتباط با ولی‌فقیه است... به نصایح امام امت دقت کنید.»

- جلب قلوب زیردستان: فرمانده با افراد خودش جوری برخورد کند که او را عادل بدانند، او را رهبر خودشان بدانند، نظامی‌ها یک حرف خوبی می‌زنند که فرماندهی یک عنصری است از رهبری... شما تا رهبر نباشید تا ایمان و باور شما در دل آن افراد تحت فرماندهی نباشد، نمی‌توانید فرماندهی درست بکنید

- حافظ تکریم بودن: «در نیروهای مسلح، اهانت را ریشه‌کن کنید، اهانت ممنوع است. هیچ‌کس به هیچ‌کس اهانت نکند. اینکه یک فرماندهی، هر کی هست یک افسر یا درجه‌دار به یک سرباز...»

- مردمی بودن: «شما (فرماندهان) باید با همه مردم، مهربان باشید. تواضع کنید، خدای متعال به شما رأفت بخشد و غرور را از خود دور کنید.»

- انضباط نظامی: «...تقید آن نظم و کنار هم ایستادن و آن انضباط لازم در خود جنگ و ماهیت جنگ اثر می‌گذارد، آن کسی که اهمیت منظم بودن در دکمه لباسش، در واکنش، در سربند شلوار و...، جورابش، نظم ظاهری‌اش، محاسنش، موی سرش و سینه‌بندش نمی‌دهد، هر بی‌نظمی و بی‌انضباطی که در حرکات معمولی ظاهر می‌شود،

این بی‌نظمی خصلتی در انسان است که باید سرکوب شود و در آنجایی که فرمانده می‌گوید پیش یا عقب‌گرد- قهرمانانه یا تاکتیکی این بی‌نظمی آنجا خودش را نشان ندهد، تو باید جلو بروی. «

- تقویت قدرت رهبری: «... شما فرماندهان ...، باید قدرت رهبری را در خودتان تقویت کنید. فرماندهی، یعنی بکن و نکن، امرونهی؛ رهبری، یعنی حرکت، رفتار و نشان دادن شاخص‌هایی که جای آن بکن و نکن را بگیرد؛ بدون بکن و نکن، حرکت ایجاد کند؛ حرکتی از روی دل. به‌جای ارتباط گرفتن با جسم‌ها، باید بادل‌ها ارتباط وجود داشته باشد؛ این را در خودتان به وجود بیاورید و در خودتان تقویت کنید. اگر این شد، آن‌وقت پیروزی برای کشور ما و برای ملت ما حتمی است؛ یعنی در لحظات دشوار و لحظات سخت، این احساس و این حالت به کمک انسان می‌آید...»

شاخص‌های متصور در این تحقیق برای عامل رهبری و فرماندهی نظامی:

در این بخش از تحقیق سعی شده است تا از طریق آموزه‌های دینی و مبانی ارزشی کلام حضرت امام(ره) و رهنمودهای حکیمانه مقام معظم رهبری(مدظله‌العالی) و همچنین بر اساس نظر کارشناسان نظامی و فرماندهان عالی جنگ برای عامل رهبری و فرماندهی نظامی شاخص‌هایی جهت سنجش احصاء گردد که پس از مطالعه میدانی و مصاحبه با افراد مذکور، درنهایت محقق به شاخص‌های زیر رسیده است که اهم آن عبارت است از: قاطعیت در تصمیم‌گیری؛ ارتقاء روحیه و انگیزه نیروها؛ ابتکار و خلاقیت؛ اخلاق فرماندهی؛ فراهم نمودن زمینه خودباوری در افراد؛ مشارکت دیگران در تصمیم‌گیری‌ها؛ اراده نیرومند و استوار؛ روحیه تزلزل‌ناپذیر و دوراندیش.

۳- روحیه، سومین عامل قدرت نرم در جنگ: مجموعه عوامل روانی است که در افراد تجلی نموده و موجب علاقه‌مندی آنان به اجرای وظایف محوله می‌گردد و تحت تأثیر عوامل گوناگون متغیر و ناپایدار بوده و نوسانات آن در اجرای مأموریت سهم بسزایی دارد. به‌طوری‌که روحیه بالا سبب می‌گردد که افراد کمبودها و شدائد را در جنگ با ایثار و گذشت تحمل نموده و کلیه تلاش‌های خود را به جهت اجرای مأموریت بکار می‌گیرند (سعیدی و مقدم، ۱۳۹۳).

روحیه نظامی (Military morale) عبارت است از: خصوصیت روحیه اشخاصی که آمادگی خدمت و اشتغال در تشکیلات نظامی را داشته و کارهای نظامی را به‌عنوان شغل قرار می‌دهند (نوروزی، ۱۳۹۵: ۱۷۹). عوامل ایجاد روحیه عبارت‌اند از: تقویت ایمان، انگیزه،

فرماندهی، رهبری، آموزش، اطلاعات، امور اداری و پشتیبانی، در اختیار داشتن تجهیزات مدرن، جلوگیری از شایعات نامناسب و توجیه سیاسی و اجتماعی و... (سعیدی و مقدم، ۱۳۹۳).

شاخص‌های متصور در این تحقیق برای عامل روحیه:

در این بخش از تحقیق نیز همانند قبل سعی شده است تا از طریق آموزه‌های دینی و مبانی ارزشی کلام حضرت امام(ره) و رهنمودهای حکیمانه مقام معظم رهبری(مدظله‌العالی) و همچنین بر اساس نظر کارشناسان نظامی و فرماندهان عالی جنگ برای عامل روحیه شاخص‌هایی جهت سنجش احصاء گردد که پس از مطالعه میدانی و مصاحبه با افراد مذکور، در نهایت محقق به شاخص‌های زیر رسیده است که اهم آن عبارت است از: روحیه جهادی و عاشورایی؛ ایثار و از خودگذشتگی؛ شجاعت و خطرپذیری؛ فرهنگ شهادت‌طلبی؛ اعتماد به نفس؛ روحیه ظلم‌ستیزی؛ روحیه مقاومت در برابر دشمن؛ سلامت روانی.

۴- انگیزه، چهارمین عامل قدرت نرم در جنگ: انگیزه عامل محرکی است که افراد را در انجام وظیفه و مأموریت تشویق و ترغیب نموده و توان رزمی را افزایش می‌دهد، انگیزه ممکن است معنوی، مادی یا ملی باشند. ولی بعد معنوی اثرات تعیین‌کننده‌ای داشته که باید در ایجاد آن تلاش نمود. انگیزه یعنی سبب، باعث، علت، آنچه کسی را به کاری برانگیزاند و برای انجام آن کار محرک او باشد هرچه قدر انجام عمل با دلایل مختلف برای انسان توجیه شود میل او برای انجام آن بیشتر خواهد شد قوت و ضعف انگیزه با تلاش انسان برای انجام یک عمل نسبت مستقیم دارد و به دیگر سخن هیچ رفتاری را فرد انجام نمی‌دهد مگر اینکه انگیزه‌ای محرک او باشد(عبدی، ۱۳۹۱: ۲۶).

انگیزه در کلام مقام معظم فرمانده کل قوا حضرت امام خامنه‌ای(مدظله‌العالی): شوق و شور و ایمان و انگیزه و دشمن‌شناسی و موقع‌شناسی این ملت، نمی‌گذارد دشمن در اهداف و مقاصد خود کامیاب شود. ۱. مهم‌ترین سنگر یک انسان، ایمان و انگیزه و عشق اوست. نباید اجازه دهید این سنگر را در دل‌ها فروبریزند و از بین ببرند. ۲.

شاخص‌های متصور در این تحقیق برای عامل انگیزه:

در این بخش نیز همانند بخش‌های قبل سعی شده است تا از طریق آموزه‌های دینی و مبانی ارزشی کلام حضرت امام(ره) و رهنمودهای حکیمانه مقام معظم رهبری(مدظله‌العالی) و همچنین بر اساس نظر کارشناسان نظامی و فرماندهان عالی جنگ برای عامل انگیزه شاخص‌هایی جهت سنجش احصاء گردد که پس از مطالعه میدانی و مصاحبه با افراد مذکور،

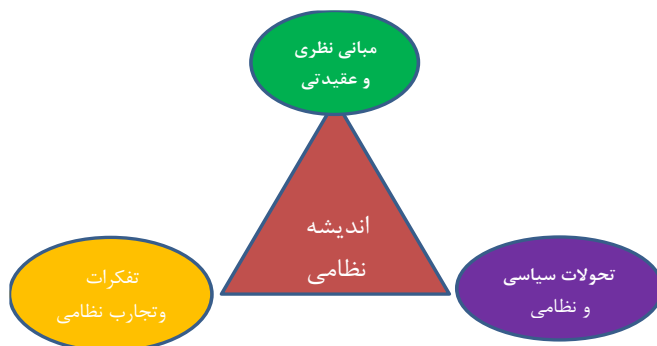
۱- بیانات معظم له در خطبه‌های نماز عید فطر در تاریخ ۱۳۷۴/۱۲/۱

۲- بیانات در دیدار خانواده‌های شهدای نیروهای مسلح در تاریخ ۱۳۸۰/۷/۴

درنهایت محقق به شاخص‌های زیر رسیده است که اهم آن عبارت است از: احساس رسالت الهی؛ تنبیه متجاوز؛ دفاع همه‌جانبه از نظام اسلامی؛ احقاق حق؛ دریافت امتیازات مادی. اندیشه نظامی: اندیشه دفاعی، تفکری است که بر سه پارامتر، ارزش‌ها و مبانی اعتقادی، تهدیدات و تجارب و ساختار استوار می‌باشد. به عبارتی مجموعه تفکرات منسجم و منطقی دارای مبانی مستدل و مهم و دارای سه عنصر مبانی نظری، عقیدتی و تجارب نظامی و دفاعی و تحولات سیاسی و نظامی است (عسگری، ۱۳۹۱: ۵). اندیشه نظامی تفکری منسجم، موجه، اصولی، مهم و دارای چارچوب است که به بررسی مسئله‌ی بقای مادی و معنوی یک جامعه در مقابل خطرات و تهدیدات با توجه با توسل به قوه‌ی قهریه و سلاح و در جهت نیل به امنیت تأمین منافع آن می‌پردازد (جمشیدی، ۱۳۸۹: ۴۵).

ابعاد دانش اندیشه نظامی با توجه به اصول، مبانی فکری، روند رویدادها و شرایط محیطی عبارتند از: تاریخ وقایع نظامی، فلسفه نظامی، فقه نظامی، نظریه‌های نظامی، ایدئولوژی نظامی، سیر تحولات سیاسی، اندیشه نظامی مکاتب، ادیان و اشخاص طبقه بندی می‌شود (بیک و همکاران، ۱۴۰۰).

الگویی که می‌توان بر مبنای آن اندیشه نظامی را تبیین نمود به‌صورت اندام‌واره‌های یک انسان تشبیه شده به‌گونه‌ای که ایدئولوژی و سیر تاریخ تحولات نظامی به‌عنوان پایه‌های اصلی اندیشه نظامی، شرایط محیطی اعم از سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فناوری نظامی به‌عنوان بازوان اندام‌واره و اخلاقیات به‌عنوان مرکز تبلور اندیشه نظامی و درنهایت مجموعه اندیشه نظامی برگرفته از پایه‌ها، بازوان و مرکز اخلاقیات تشکیل‌دهنده مغز اندام‌واره در نظر گرفته می‌شود که به شکل اندام انسانی تشبیه شده است (نوروزانی و همکاران، ۱۴۰۱).

شکل (۱) چارچوب نظری تحقیق

همان گونه که در چهارچوب نظری تحقیق اشاره شده، اندیشه نظامی از سه بعد سیر تاریخی، تحولات سیاسی و مبانی عقیدتی تشکیل گردیده که ارتباط آن با جنگ آینده به شرح زیر می باشد:

الف- بعد سیر تاریخی که مرتبط با گذشته بوده و صرفاً به عنوان درس آموخته‌ها می تواند در جنگ‌های آینده راه گشا باشد.

ب- بعد تحولات سیاسی علیرغم تأثیرگذاری قابل توجه آن بر تشکیل اندیشه نظامی، اغلب به عنوان عوامل محیط خارجی در نظر گرفته می شود.

ج- سومین بعد که مهم ترین بعد تشکیل اندیشه نظامی در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران می باشد، بعد مبانی اعتقادی است که با توجه به تأکیدات مکرر فرماندهی معظم کل قوا در این خصوص به عنوان مؤلفه‌های قدرت نرم ج.ا.ا برای مواجهه با جنگ آینده در این تحقیق به صورت علمی، پرداخته می شود لذا توجه تصمیم گیران سطوح راهبردی نیروهای مسلح به عوامل چهارگانه قدرت نرم (ایمان، رهبری، روحیه و انگیزه) با توجه به پیشرفت فناوری در جنگ‌های آینده و ضعف موجود در مقابله ج.ا.ا با سلاح‌های پیشرفته دشمن ضرورت داشته و لازم است نیروهای مسلح از عوامل قدرت نرم در سیاست‌ها و راهبردهای دفاعی، بهره‌برداری بهینه به عمل آورند و یقیناً این عوامل در افزایش توان رزم نیروهای خودی در جنگ آینده نقش اساسی ایفا خواهد کرد.

همچنین در شرایط تهاجم ترکیبی دشمن به ویژه در حوزه جنگ نرم که اعتقادات، شناخت و اندیشه‌های آحاد کشور به ویژه نیروهای مسلح مورد هدف دشمن قرار گرفته است، توجه به عوامل چهارگانه بالا به عنوان عوامل قدرت نرم می تواند ضمن جلوگیری از انحراف اندیشه نظامی، راهبرد نظام (نقطه اتکای نظام) را در مقابله با جنگ آینده دشمن ترسیم نماید. مفاهیم جنگ در آینده (جنگ آینده):

امروزه تغییرات با نرخ سریع تری به وقوع می پیوندد، سرعت تغییرات به گونه‌ای است که دیگر با روش‌های سنتی نمی توان با آنها کنار آمد. تفکر درباره آینده برای کارها و اقدامات کنونی و اینکه آینده چگونه خواهد بود، مهم و ضروری است. تغییرات در فناوری و جنبه‌های مختلف زندگی، افزایش روزافزون وابستگی متقابل کشورها و ملل، تمرکززدایی جوامع و نهادهای موجود که به دلیل گسترش فناوری اطلاعات شتاب بیشتری یافته است، تمایل روزافزون به جهانی شدن به همراه حفظ ویژگی‌های ملی، قومی و فرهنگی و بسیاری عوامل دیگر، لزوم درک بهتر از «تغییرات» و «آینده» را برای دولت‌ها، کسب و کارها، سازمان‌ها و مردم ایجاد می کند. ضرورت توجه به آینده در برخی آیات و روایات دینی و اسلامی نیز به وضوح

قابل مشاهده است که در ادامه به برخی از این آیات و روایات خواهیم پرداخت. در یک روایت از معصوم (علیه السلام) آمده است: اگر امری هست که نمی‌دانی چه وقت فرا خواهد رسید، باید پیشاپیش برای رویارویی با آن آماده شوی. خداوند در آیه ۶۰ سوره انفال می‌فرماید: «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ...» و برای (آمادگی مقابله با) دشمنان، هر چه می‌توانید از نیرو و از اسبان سواری فراهم کنید تا دشمن خدا و دشمن خودتان و نیز (دشمنانی) غیر از اینان که شما آنان را نمی‌شناسید، ولی خداوند آن‌ها را می‌شناسد، به وسیله آن بترسانید و در راه خدا (و تقویت بنیه دفاعی اسلام) هر چه انفاق کنید، پاداش کامل آن به شما می‌رسد و به شما ستم نخواهد شد. این آیه دستور آماده‌باش همه‌جانبه مسلمانان در برابر دشمنان و تهیه هر نوع سلاح، امکانات، وسایل و شیوه‌های تبلیغی حتی شعار و سرود را می‌دهد که رعایت این دستورات، سبب هراس کفار از نیروی رزمی مسلمانان می‌شود (رشید و همکاران، ۱۴۰۰).

در کلام حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) نیز اهمیت تلاش برای آماده بودن این چنین آمده است: بدان! آن کس که مرکبش شب و روز آماده است همواره در حرکت خواهد بود، هرچند خود را ساکن پندارد و همواره راه می‌پیماید هرچند در جای خود ایستاده و راحت باشد. (نهج البلاغه، خطبه ۸۲)

انواع آینده عبارت‌اند از:

آینده ممکن: هر چیزی اعم از خوب یا بد، محتمل یا بعید که می‌تواند در آینده روی دهد.

آینده محتمل: آینده ممکن که به احتمال زیاد در آینده به وقوع خواهد پیوست.

آینده مطلوب: آینده محتملی که مطلوب و مرجح باشد.

آینده از حیث زمان نیز به چند قسم تقسیم می‌شود:

آینده نزدیک: حداکثر تا یک سال

آینده کوتاه‌مدت: بین یک تا پنج سال

آینده میان‌مدت: بین پنج تا بیست سال

آینده درازمدت: بین بیست تا پنجاه سال (همان)

عناصر تشکیل دهنده آینده: آینده از چهار عنصر " رویدادها، روندها، تصویرها و اقدام‌ها" تشکیل می‌شود، که این عناصر می‌توانند باعث پیدایش آینده‌های مختلف شوند:

الف- رویدادها: تمام وقایعی که امکان وقوع دارند. (آینده‌های ممکن)

ب- روندها شامل: وقایعی که در گذشته و حال اتفاق افتاده و در آینده نیز اتفاق خواهد افتاد. (مانند آلودگی محیط زیست)، وقایعی که تحت شرایط خاص احتمال وقوع پیدا می‌کنند.

(تغییر حکومت در اثر فشارهای سیاسی)، وقایع نوظهور که به اعتقاد آینده‌پژوهان مهم‌ترین روندهای آینده، همین مسائل نوظهور هستند که عمدتاً پیامد مستقیم یا غیرمستقیم فناوری‌های جدید می‌باشند. (مانند انقلاب نیمه‌هایها)

ج- تصویرها: منظور از آن، ساختن تصویر از آینده‌های مطلوب برای مردم است. (چشم‌انداز)

د- اقدام‌ها: طرح‌ریزی و ارائه راهکار برای رسیدن به آینده مطلوب است. (محمودی، ۱۳۹۴:

(۴)

جنگ آینده: جنگ آینده به تمام‌معنا یک جنگ عمومی خواهد بود که زمان شروع آن را دقیقاً نمی‌توان پیش‌بینی کرد و در مقایسه با جنگ‌های گذشته با سرعت و شدت بیشتر و به‌طور غافلگیرانه آغاز خواهد شد. جنگ آینده با توسل به کلیه وسایل و امکانات علمی، فنی و استراتژی مدرن اجرا خواهد شد. چنین جنگی با دارا بودن ویژگی‌های جدید، تمام ابعاد یک کشور در حال نبرد را فرامی‌گیرد و دارای ماهیت اشغال و استیلای زودگذر نبوده و هدف اصلی آن امحای بی‌رحمانه بنیادهای فرهنگی، ملی و نظامات کشور است. جنگ آینده با توجه به این‌که بین چه کشورهایی رخ دهد و آن کشورها در کدام مرحله از تحولات تاریخی باشند ماهیتی متفاوت خواهد داشت. بنابراین صاحب‌نظران نام‌های متعدد و متفاوتی برای جنگ آینده برگزیده‌اند از جمله: (جنگ کامل، رایانه‌ای، فناوری، بی‌پایان، فوق مدرن، موج سوم، پست‌مدرن و نام‌های دیگر) اما واژه یا نام "جنگ نامتقارن" از جمله اسامی با کاربرد فراوان برای جنگ آینده هست. به‌طوری‌که در سال‌های اخیر، جنگ نامتقارن، بیش‌ازپیش در کانون توجه قرار گرفته و بسیاری از مباحث جاری در حوزه نظامی، از این مقوله تأثیر گرفته است. اغلب از اصطلاح نامتقارن برای توضیح مجموعه عوامل پیدای و پنهان در نبردهای آتی بین دو کشور غیر هم‌تراز استفاده می‌شود. (رشید و همکاران، ۱۴۰۰)

محیط‌شناسی جنگ‌های آینده: عامل تعیین‌کننده در هر جنگی، میزان قدرت هریک از طرفین درگیر جنگ است که به دلیل پیچیدگی بسیار زیاد، اندازه‌گیری آن به سهولت میسر نیست. باوجود مطالعات فراوانی که در زمینه تعیین دقیق ابعاد و ویژگی‌های قدرت انجام گرفته است تاکنون اجماع کاملی حاصل نشده است. بااین‌وجود برخی از ابعاد آن تقریباً مورد توافق همگان است. ابعاد و خصوصیات قدرت را می‌توان به دو بخش، ابعاد و خصوصیات سخت، نیمه سخت و نرم تقسیم نمود. این ابعاد و خصوصیات به‌عنوان نقاط اتکا می‌تواند راهنمای مناسبی برای تعیین ابعاد حدودی مفهوم قدرت و درنهایت نوع جنگ در گذشته، حال و آینده باشند. (حسنلو، ۱۳۹۸).

الف) بُعد سخت قدرت (حسی و مادی): بُعد سخت که مشتمل بر موارد محسوس و مادی قدرت است را می‌توان به عوامل یا فاکتورهایی نظیر: عامل محیطی، عامل ابزار و ادوات، تقسیم نمود.

ب) بُعد نرم قدرت (شناختی و غیرمادی): بُعد نرم قدرت، مشتمل بر موارد غیر محسوس و غیرمادی جنگ و تا حد زیادی در حوزه علوم شناختی است و می‌توان آن را به عوامل انسانی و سامانه‌ای (سیستمی) تقسیم نمود. که هر یک از عوامل فوق قابل تقسیم به مؤلفه پارامترهای مجزایی هستند.

- عوامل انسانی: مؤلفه عقل و اندیشه (شاخص پیچیدگی): که دارای شاخص‌ها و مراحل نظیر: ابهام، پیچیدگی، آشوب و ... است. مؤلفه روحی و روانی (شاخص وحشت): که دارای شاخص‌ها و مراحل نظیر: ترس و هراس، وحشت، شوک، بهت و ... است.

- عوامل سامانه‌ای (سیستمی): مؤلفه طرح و برنامه (شاخص انطباق‌پذیری برنامه‌ای): که دارای شاخص‌هایی نظیر: سیاست‌های انطباق‌پذیر اثربخش، طرح‌های راهبردی و ... است. مؤلفه ساختار و سازمان (شاخص انعطاف‌پذیری ساختاری): که دارای شاخص‌هایی نظیر: سازمان‌های منعطف و اثربخش، اثر هم‌افزایی (سینرژیک) و ... است. خصوصیات و ویژگی‌های جنگ‌ها می‌توان در ابعاد نرم به عوامل و مؤلفه‌های "پارامتر" چهارگانه تقسیم نمود.

قدرت سخت دارای عوامل، مؤلفه و شاخص‌هایی است که جدول زیر ابعاد سخت قدرت (عوامل، مؤلفه و شاخص‌ها) را نشان می‌دهد (حسنلو، ۱۳۹۸):

جدول (۱) جدول ابعاد سخت قدرت (عوامل، مؤلفه و شاخص‌ها)

عنوان	شرح	نشانهگر ^۴	شاخص ^۳	مؤلفه ^۲	عوامل ^۱
TERM TIME	میزان کاهش و یا افزایش مدت (حجم اقدامات در زمان، هم‌زمانی، تداوم سرعت)	روز	مدت	زمان	مکان
EXTENT LARGENESS	محدوده، گسترش و سرایت در محیط‌های جغرافیایی	کیلومتر	وسعت	مکان	
INTENSITY POWER	میزان شدت تصاعد (متعارف و نامتعارف)	کیلوطن	شدت	توان	ادوات

^۱ FACTOR

^۲ PARAMETR

^۳ CHARACTER

^۴ INDICATOR

ACCURACY PRECISION	میزان اثربخشی و هوشمندی سامانه‌ها	متر	دقت	دقت	
-----------------------	-----------------------------------	-----	-----	-----	--

قدرت نرم نیز دارای عوامل، مؤلفه و شاخص‌هایی است که جدول زیر ابعاد نرم قدرت (عوامل، مؤلفه و شاخص‌ها) را نشان می‌دهد (حسنلو، ۱۳۹۸):

جدول (۲) جدول ابعاد نرم قدرت (عوامل، مؤلفه و شاخص‌ها)

عنوان لاتین	شرح	شاخص	مؤلفه‌ها	عوامل
MENTAL PSYCHOLOGICAL	وحشت‌آفرینی، ابهام، وهم آلودگی ... در جنگ	بهت و وحشت	روحی و روانی	اساس و بنیاد
MIND- THOUGHT REASON- WISDOM	عدم قطعیت و عدم انتظار	پیچیدگی و آشوب ناکی	فکر و اندیشه (تعقل و فراست)	
PLAN PROGRAM	کسب بیشترین اثربخشی از سیاست و راهبرد	انطباق‌پذیری	طرح و برنامه سیاست و راهبرد	سیاست و راهبرد

پیشینه‌های پژوهش

جدول (۳) پیشینه تحقیقات انجام شده

یافته‌ها	روش	اهداف	محققان
اصول و الزامات نبرد ناهمگون در اسلام، تفاوت‌های نبرد ناهمگون در تعریف غرب با نبرد علوی، جنگ ناهمگون و راهبردهای نظامی آمریکا و دکترین و اصول نبرد ناهمگون پرداخته است و در پایان ارتباط منطقی بین معنویت و تأثیر آن بر نبرد ناهمگون ایجاد نموده است.	روش تحلیل مضمون	بررسی تأثیر معنویت بر نبرد نامتقارن	غلامرضا بابایی
برخی از این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: ایمان و توکل بر خدا، ولایتمداری، جهاد، مقاومت و شهادت‌طلبی و الگوپذیری از نهضت امام حسین(ع).	روش تحلیل محتوا	تأثیر عوامل معنوی در پیروزی مقاومت حزب‌الله لبنان	حبیب زمانی
نگارنده سعی نموده تا با ارائه تعاریفی از معنویت و همچنین با استفاده از آیات و روایات، معنویت در انبیاء و پیروان آن‌ها را مورد بررسی قرار دهد و در نهایت نقش معنویت در زندگی به شکل عام و نقش آن در رویارویی‌های نظامی به شکل خاص را به عنوان نتیجه‌گیری از بحث مطرح نماید.	روش توصیفی- تحلیلی	نقش معنویت در زندگی و میدان رزم	ناصر سقایی بی‌ریا
این تحقیق برخی از محورهای این جنگ آینده را که بیشتر	روش	فضای پر	مرکز

یافته‌ها	روش	اهداف	محققان
محورهای معنوی اندیشه نظامی را نشان می‌دهند، بیان نموده که عبارت است از: ماهیت در حال تغییر جنگ، دید نظامی نسبت به درگیری آینده، چیستی موضوعات امنیتی در آینده، ماهیت و خاستگاه تهدیدات آینده، منازعات و رقابت‌ها در کجا هستند، مؤلفه‌های قدرت کشور و ائتلاف کدامند، بازاندیشی مؤلفه‌های قدرت ملی و بین‌المللی آینده.	تحلیل تم	ابهام‌ها و منازعات آینده	آینده پژوهی ودجا
محققان در این تحقیق به تشریح ابعاد مختلف اندیشه نظامی به‌عنوان یک دانش بین‌رشته‌ای پرداخته‌اند که در این مقاله دانش اندیشه نظامی دارای ابعادی از قبیل تاریخ وقایع نظامی، فلسفه نظامی، فقه نظامی، نظریه‌های نظامی، ایدئولوژی نظامی، سیر تحولات سیاسی، اندیشه نظامی مکاتب، اندیشه نظامی ادیان، اندیشه نظامی اشخاص، می‌باشد که محققین برای شناخت جامع این دانش می‌بایست به تبیین این ابعاد بپردازند.	روش	شناسایی ابعاد دانش اندیشه نظامی	علیرضا حامدی و اصغریک

روش‌شناسی پژوهش

برای انجام این تحقیق از روش تحقیق توصیفی پیمایشی استفاده شده است. در بخش نظری از طریق مطالعه متون و منابع، ادبیات تحقیق بررسی و استخراج شده و در بخش میدانی داده‌ها، از طریق توزیع پرسشنامه در سطح کارشناسان و خبرگان، داده‌ها جمع‌آوری شده است. با توجه به اینکه جامعه آماری این تحقیق را فرماندهان و کارشناسان نظامی مجرب تشکیل می‌دهند، و با توجه به نمونه آماری، تعداد ۱۰۰ پرسشنامه بین اعضاء نمونه توزیع شد که از این تعداد ۱۰۰ پرسشنامه نیز جمع‌آوری گردید.

در مرحله اول اطلاعات جمع‌آوری شده پردازش شده و سپس به کمک روش‌های آمار توصیفی تعبیر و تفسیر گردیده است و با تنظیم و تدوین جداول، شاخص‌های تمایل مرکزی و پراکندگی تجزیه و تحلیل گردیده‌اند.

در مرحله بعد، در سطح آمار استنباطی تحلیل‌های آماری چند متغیره، ضرایب همبستگی، آزمون معنی‌داری ضرایب همبستگی، آنالیز واریانس و تحلیل مسیر انجام گردید و کلیه مراحل توصیف، استنباط و تجزیه و تحلیل اطلاعات به کمک نرم‌افزارهای آماری (SPSS-9) صورت گرفته است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

نگرش پاسخ‌گویان به نقش عوامل قدرت نرم بر شکل‌گیری اندیشه نظامی در جنگ آینده:
ایمان و اعتقادات:

جدول (۴) فراوانی پاسخ‌های مرتبط با عامل ایمان و اعتقادات

گویه	فراوانی					درصد فراوانی					فراوانی تجمعی						
	۱	۲	۳	۴	۵	جمع	۱	۲	۳	۴	۵	جمع	۱	۲	۳	۴	۵
تقوا	-	-	۲	۱۹	۷۹	۱۰۰	-	-	۲	۱۹	۷۹	۱۰۰	۱۰۰	۲۱	۲	۴	۵
ولایت‌مدار ی	-	-	-	۱۴	۸۶	۱۰۰	-	-	-	۱۴	۸۶	۱۰۰	۱۰۰	۱۴	-	۴	۵
تکلیف‌گرا؛ ی	-	-	۱	۲۵	۷۴	۱۰۰	-	-	۱	۲۵	۷۴	۱۰۰	۱۰۰	۲۶	۱	۴	۵
صبر و	۱	۴	۲۸	۶۷	۱۰۰	۱۰۰	۱	۴	۲۸	۶۷	۱۰۰	۱۰۰	۲۸	۵	۴	۴	۵
توکل به خدا	-	-	۱	۱۶	۸۳	۱۰۰	-	-	۱	۱۶	۸۳	۱۰۰	۱۰۰	۱۷	۱	۴	۵
ایمان	-	-	۴	۲۵	۷۱	۱۰۰	-	-	۴	۲۵	۷۱	۱۰۰	۱۰۰	۲۹	۴	۴	۵
بصیرت	-	-	۸	۲۰	۷۲	۱۰۰	-	-	۸	۲۰	۷۲	۱۰۰	۱۰۰	۲۸	۸	۴	۵
باور پیروزی	-	۹	۱۵	۳۵	۴۱	۱۰۰	-	۹	۱۵	۳۵	۴۱	۱۰۰	۱۰۰	۵۹	۲۴	۴	۵
ضعف دشمن	-	۱۲	۲۲	۳۲	۲۲	۱۰۰	-	۱۲	۲۲	۳۲	۲۲	۱۰۰	۱۰۰	۷۸	۴۶	۴	۵

نظر پاسخ‌گویان نسبت به نقش عامل ایمان و اعتقادات در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده که به نه گویند تقسیم‌شده است، بر اساس دسته‌بندی در طیف لیکرت به شرح جداول زیر می‌باشد (مقادیر از خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد و به ترتیب از ۱ تا ۵ ارزش گذاری شده‌اند):

۲- رهبری و فرماندهی نظامی:

نگرش پاسخ‌گویان نسبت به نقش عامل رهبری و فرماندهی نظامی در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده با هشت گویند، بر اساس پنج سطح دسته‌بندی در طیف لیکرت به شرح جداول زیر می‌باشد (مقادیر از خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد و به ترتیب از ۱ تا ۵ ارزش گذاری شده‌اند):

جدول (۵) فراوانی پاسخ‌های مرتبط با عامل رهبری و فرماندهی

گویه	فراوانی					درصد فراوانی					فراوانی تجمعی				
	۱	۲	۳	۴	۵	جمع	۱	۲	۳	۴	۵	جمع	۱	۲	۳
قاطعیت	-	-	۲	۳۸	۵۹	۱۰۰	-	-	۲	۳۸	۵۹	۱۰۰	۳	۴۱	۱۰۰
روحیه	-	-	۱	۳۲	۶۷	۱۰۰	-	-	۱	۳۲	۶۷	۱۰۰	۱	۳۲	۱۰۰
خلاقیت	-	-	۳	۲۸	۶۹	۱۰۰	-	-	۳	۲۸	۶۹	۱۰۰	۳	۳۱	۱۰۰
اخلاق	-	۱	۲	۳۸	۵۸	۱۰۰	۱	۲	۳	۳۸	۵۸	۱۰۰	۴	۴۲	۱۰۰
خودباوری	-	۱	۶	۴۱	۵۲	۱۰۰	-	۱	۶	۴۱	۵۲	۱۰۰	۷	۴۸	۱۰۰
مشارکت	-	۳	۱۰	۴۸	۳۷	۱۰۰	۳	۱۰	۱۰	۴۸	۳۷	۱۰۰	۱۵	۶۳	۱۰۰
اراده	-	-	۵	۴۶	۴۹	۱۰۰	-	-	۵	۴۶	۴۹	۱۰۰	۵	۵۱	۱۰۰
روحیه قوی	-	-	۶	۴۵	۴۹	۱۰۰	-	-	۶	۴۵	۴۹	۱۰۰	۶	۵۱	۱۰۰

۳- روحیه:

نگرش پاسخ‌گویان نسبت به نقش عامل روحیه در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده که به هشت گویه تقسیم شده است، بر اساس پنج سطح دسته‌بندی در طیف لیکرت به شرح جداول زیر می‌باشد (مقادیر از خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد و به ترتیب از ۱ تا ۵ ارزش گذاری شده اند):

جدول (۶) فراوانی پاسخ‌های مرتبط با عامل روحیه

گویه	فراوانی					درصد فراوانی					فراوانی تجمعی				
	۱	۲	۳	۴	۵	جمع	۱	۲	۳	۴	۵	جمع	۱	۲	۳
روحیه جهادی	-	-	۲	۲۱	۷۶	۱۰۰	-	-	۲	۲۱	۷۶	۱۰۰	۳	۲۴	۱۰۰
از خودگذشتگی	-	-	۲	۲۷	۷۰	۱۰۰	-	-	۲	۲۷	۷۰	۱۰۰	۳	۳۰	۱۰۰
خطرپذیری	-	-	۵	۳۲	۶۳	۱۰۰	-	-	۵	۳۲	۶۳	۱۰۰	۵	۳۷	۱۰۰
شهادت‌طلبی	-	۱	۲	۱۷	۷۹	۱۰۰	۱	۲	۳	۱۷	۷۹	۱۰۰	۴	۲۱	۱۰۰
اعتماد به نفس	-	۱	۳	۳۵	۶۳	۱۰۰	-	۱	۳	۳۵	۶۳	۱۰۰	۴	۳۹	۱۰۰
ظلم‌ستیزی	-	-	۱۱	۳۸	۵۱	۱۰۰	-	-	۱۱	۳۸	۵۱	۱۰۰	۱۱	۴۹	۱۰۰
روحیه مقاومت	-	-	۶	۴۰	۵۴	۱۰۰	-	-	۶	۴۰	۵۴	۱۰۰	۶	۴۶	۱۰۰
سلامت روانی	-	-	۶	۴۱	۵۳	۱۰۰	-	-	۶	۴۱	۵۳	۱۰۰	۶	۴۷	۱۰۰

۴- انگیزه:

نگرش پاسخ‌گویان نسبت به نقش عامل روحیه در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده که به پنج گویه تقسیم شده است، بر اساس پنج سطح دسته‌بندی در طیف لیکرت به شرح جدول زیر می‌باشد (مقادیر از خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد و به ترتیب از ۱ تا ۵ ارزش گذاری شده اند):

جدول (۷) فراوانی پاسخ‌های مرتبط با عامل انگیزه

گویه	فراوانی					درصد فراوانی					فراوانی												
	۱	۲	۳	۴	۵	جمع	۱	۲	۳	۴	۵	جمع	۱	۲	۳	۴	۵	جمع					
احساس رسالت	-	-	۵	۲۲	۷۲	۱۰۰	۱	۵	۲۲	۷۲	۱۰۰	۱	۵	۲۲	۷۲	۱۰۰	۱	۵	۲۲	۷۲	۱۰۰		
تنبیه متجاوز	-	-	۱۷	۳۹	۳۷	۱۰۰	۶	۱۷	۳۹	۳۷	۱۰۰	۶	۱۷	۳۹	۳۷	۱۰۰	۶	۱۷	۳۹	۳۷	۱۰۰		
دفاع همه جانبه	-	-	۱	۳۴	۶۵	۱۰۰	-	۱	۳۴	۶۵	۱۰۰	-	۱	۳۴	۶۵	۱۰۰	-	۱	۳۴	۶۵	۱۰۰		
احقاق حق	-	-	۱۰	۴۱	۴۹	۱۰۰	-	۱۰	۴۱	۴۹	۱۰۰	-	۱۰	۴۱	۴۹	۱۰۰	-	۱۰	۴۱	۴۹	۱۰۰		
امتیاز مادی	-	-	۳۹	۲۰	۸	۱۰۰	۱۶	۱۷	۳۹	۲۰	۸	۱۰۰	۱۶	۱۷	۳۹	۲۰	۸	۱۰۰	۱۶	۱۷	۳۹	۲۰	۸

تأثیر عوامل قدرت نرم در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده بر اساس چهار عامل و در قالب ۳۰ متغیر (شاخص) مورد ارزیابی قرار گرفت که نظرات پاسخ‌گویان بر اساس پنج سطح دسته‌بندی در طیف لیکرت و همچنین میانگین و انحراف معیار استاندارد و وضعیت حداکثری و حداقلی بودن گویه‌ها به شرح جدول ذیل می‌باشد:

جدول (۸) شاخص‌های آمار توصیفی

ردیف	متغیر	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	حجم نمونه
۱	تقوا و پرهیزکاری	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۷	۰/۴۶۸۳	۱۰۰ نفر
۲	ولایت‌مداری	۴	۵ (خیلی زیاد)	۴/۸	۰/۳۴۸۷	۱۰۰ نفر
۳	تکلیف‌گرایی	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۷	۰/۴۶۸۳	۱۰۰ نفر
۴	صبر و پایداری در صحنه نبرد	۲	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۶۱۷۸	۱۰۰ نفر
۵	توکل به خدا	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۸	۰/۴۱۱۵	۱۰۰ نفر
۶	ایمان به هدف	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۵۵۱۵	۱۰۰ نفر
۷	بصیرت و عمل انقلابی	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۶۲۸۰	۱۰۰ نفر
۸	باور به پیروزی	۲	۵ (خیلی زیاد)	۴/۸	۰/۹۶۰۶	۱۰۰ نفر
۹	اعتقاد به ضعف دشمن	کم	۵ (خیلی زیاد)	۳/۴	۱/۲۸۷۱	۱۰۰ نفر
۱۰	قاطعیت در تصمیم‌گیری	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۵	۰/۵۵۶۲	۱۰۰ نفر
۱۱	ارتقاء روحیه و انگیزه نیروها	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۴۹۶۹	۱۰۰ نفر
۱۲	ابتکار و خلاقیت	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۵۳۶۰	۱۰۰ نفر
۱۳	اخلاق فرماندهی	۱	۵ (خیلی زیاد)	۴/۵	۰/۶۸۸۹	۱۰۰ نفر
۱۴	فراهم نمودن زمینه خودباوری	۲	۵ (خیلی زیاد)	۴/۴	۰/۶۵۶۳	۱۰۰ نفر
۱۵	مشارکت دیگران در تصمیم‌گیری‌ها	۱	۵ (خیلی زیاد)	۴/۱	۰/۸۶۸۹	۱۰۰ نفر
۱۶	اراده نیرومند و استوار	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۴	۰/۵۹۱۵	۱۰۰ نفر
۱۷	روحیه تزلزل‌ناپذیر و دوراندیش	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۴	۰/۶۰۷۳	۱۰۰ نفر
۱۸	روحیه جهادی و عاشورایی	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۷	۰/۵۰۹۶	۱۰۰ نفر
۱۹	ایشار و از خود گذشتگی	۱	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۶۲۵۶	۱۰۰ نفر
۲۰	شجاعت و خطرپذیری	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۵	۰/۵۸۹۱	۱۰۰ نفر
۲۱	فرهنگ شهادت‌طلبی	۱	۵ (خیلی زیاد)	۴/۷	۰/۶۵۲۶	۱۰۰ نفر
۲۲	اعتماد به نفس	۲	۵ (خیلی زیاد)	۴/۵	۰/۶۰۸۴	۱۰۰ نفر
۲۳	روحیه ظلم‌ستیزی	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۴	۰/۶۸۱۶	۱۰۰ نفر
۲۴	روحیه مقاومت در برابر دشمن	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۴	۰/۶۱۱۰	۱۰۰ نفر
۲۵	سلامت روانی	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۴	۰/۶۱۰۶	۱۰۰ نفر
۲۶	احساس رسالت الهی	۲	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۶۲۵۶	۱۰۰ نفر
۲۷	تنبیه متجاوز	۲	۵ (خیلی زیاد)	۴/۹	۰/۸۸۸۷	۱۰۰ نفر
۲۸	دفاع همه جانبه از نظام اسلامی	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۵۰۲۹	۱۰۰ نفر
۲۹	احقاق حق	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۳	۰/۶۶۵۱	۱۰۰ نفر
۳۰	دریافت امتیازات مادی	۱	۵ (خیلی زیاد)	۲/۸	۱/۱۵۱۷	۱۰۰ نفر

طبق اطلاعات به دست آمده از جدول فوق، شاخص‌ها را می‌توانیم به دو سطح دسته‌بندی کنیم. سطح اول آن متغیرهایی که میانگین به دست آمده آن‌ها بالای چهار است؛ و سطح دوم، متغیرهایی هستند که میانگین آن‌ها از عدد چهار پایین‌تر است. همان‌طور که مشاهده می‌گردد میانگین تمام متغیرها به جز گویه‌های شماره ۹ و ۳۰ پرسشنامه، گزینه بالای ۴ (زیاد) می‌باشد. جدول زیر کلیه شاخص‌های مورد سنجش در پرسشنامه مورد ارزیابی پایایی و ضریب اطمینان قرار می‌گیرند و این جدول نشان می‌دهد که اگر هر یک از شاخص‌ها حذف گردد میزان اعتبار و پایایی پرسشنامه چگونه خواهد بود. جدول زیر شاخص‌ها را ارزیابی می‌کند. ($N = 100$)

جدول (۹) سنجش پایایی کلیه شاخص‌های ۳۰ گانه

شاخص	میانگین با حذف متغیر	واریانس در صورت حذف متغیر	همبستگی مقیاس با شاخص‌ها	آلفای کرونباخ
تقوا و پرهیزکاری	۲۵۸/۶۵	۳۲۶/۶۵۴	.۵۱۳۱	.۹۳۳۴
ولایت‌مداری	۲۵۸/۵۶	۳۲۹/۸۶۵۱	.۴۳۹۹	.۹۳۳۹
تکلیف‌گرایی	۲۵۸/۶۹	۳۲۷/۴۸۸۸	.۴۶۳۲	.۹۳۳۶
صبر و پایداری در صحنه نبرد	۲۵۸/۸۱	۳۲۳/۴۴۳	.۵۴۶۳	.۹۳۲۹
توکل به خدا	۲۵۸/۶	۳۲۸/۳۴۳۴	.۴۷۲۶	.۹۳۳۶
ایمان به هدف	۲۵۸/۷۵	۳۲۳/۹۸۷۴	.۵۶۷۵	.۹۳۲۹
بصیرت و عمل انقلابی	۲۵۸/۷۸	۳۲۳/۴۲	.۵۳۷۰	.۹۳۳۰
باور به پیروزی در جنگ	۲۵۹/۳۴	۳۱۹/۲۷۷۲	.۴۴۷۴	.۹۳۳۷
اعتقاد به ضعف دشمن	۲۶۰/۲	۳۱۲/۹۲۸۹	.۴۶۰۶	.۹۳۴۳
قاطعیت در تصمیم‌گیری	۲۵۸/۸۶	۳۲۶/۷۸۸۳	.۴۲۰۷	.۹۳۳۷
ارتقاء روحیه و انگیزه نیروها	۲۵۸/۷۶	۳۲۷/۵۹۸۴	.۴۲۸۹	.۹۳۳۷
ابتکار و خلاقیت	۲۵۸/۷۶	۳۲۵/۹۶۲	.۴۸۱۰	.۹۳۳۴
اخلاق فرماندهی	۲۵۸/۹۱	۳۲۵/۵۵۷۵	.۳۸۳۲	.۹۳۳۹
فراهم نمودن زمینه خودباوری	۲۵۹/۹۸	۳۲۱/۱۵۱۱	.۵۹۴۲	.۹۳۲۶
مشارکت دیگران در تصمیم‌گیری‌ها	۲۵۹/۲۷	۳۲۱/۱۰۸۲	.۴۳۹۸	.۹۳۳۶
اراده نیرومند و استوار	۲۵۸/۹۸	۳۲۵/۱۷۱۳	.۴۷۰۵	.۹۳۳۴
روحیه تزلزل‌ناپذیر و دوران‌دیش	۲۵۸/۹۹	۳۲۷/۳۶۳۵	.۳۵۶۲	.۹۳۴۰
روحیه جهادی و عاشورایی	۲۵۸/۶۹	۳۲۴/۵۷۹۷	.۵۸۲۸	.۹۳۲۹
ایثار و از خود گذشتگی	۲۵۸/۷۷	۳۲۲/۷۰۴۱	.۵۵۴۵	.۹۳۲۹
شجاعت و خطرپذیری	۲۵۸/۸۴	۳۲۵/۹۹۴۳	.۴۳۳۳	.۹۳۳۶

شاخص	میانگین باحذف متغیر	واریانس در صورت حذف متغیر	همبستگی مقیاس با شاخص‌ها	آلفای کرونباخ
فرهنگ شهادت‌طلبی	۲۵۸/۷۰	۳۲۳/۹۸۹۹	.۴۷۴۳	.۹۳۳۳
اعتمادبه‌نفس	۲۵۸/۸۶	۳۲۳/۳۰۷	.۵۵۶۰	.۹۳۲۹
روحیهٔ ظلم‌ستیزی	۲۵۹/۲	۳۲۲/۲۶۲۲	.۵۲۴۳	.۹۳۳۰
روحیهٔ مقاومت در برابر دشمن	۲۵۸/۹۴	۳۲۳/۴۷۱۱	.۵۳۳۰	.۹۳۳۰
سلامت روانی	۲۵۸/۹۵	۳۲۷/۴۸۲۳	.۳۴۸۶	.۹۳۴۰
احساس رسالت الهی	۲۵۸/۷۷	۳۲۴/۶۸۳۹	.۴۶۵۰	.۹۳۳۴
تنبیه متجاوز	۲۵۹/۳۳	۳۱۹/۵۱۶۳	.۴۸۰۱	.۹۳۳۳
دفاع همه‌جانبه از نظام اسلامی	۲۵۸/۷۸	۳۲۶/۳۱۹	.۵۱۰۷	.۹۳۳۳
احقاق حق	۲۵۹/۳	۳۲۴/۹۹۹۱	.۴۲۱۹	.۹۳۳۶
دریافت امتیازات مادی	۲۶۰/۵۵	۳۳۴/۱۰۸۶	.۳۰	.۹۳۸۶

در جدول فوق مشاهده می‌کنیم که با حذف فرضی هر ۱ از شاخص‌ها تغییر مشهودی مشاهده نمی‌شود و این از منظر کارشناسان تحلیل آماری نشان دهندهٔ بالا بودن ضریب پایایی و اعتبار هر ۱ از شاخص‌ها که در پرسشنامه به کار رفته است.

شاخص‌های آمار توصیفی:

در این بخش از تحلیل داده‌ها، کل شاخص‌های آمار توصیفی عوامل اصلی (میانگین نظر پاسخگویان به چهار عامل مؤثر در جنگ آینده) را جداگانه بررسی می‌کنیم. خیلی زیاد: ۵، زیاد: ۴، متوسط: ۳، کم: ۲، خیلی کم: ۱ (بررسی بر اساس نمره ۱ تا ۵)

جدول (۱۰) میانگین نظر پاسخگویان به چهار عامل اصلی

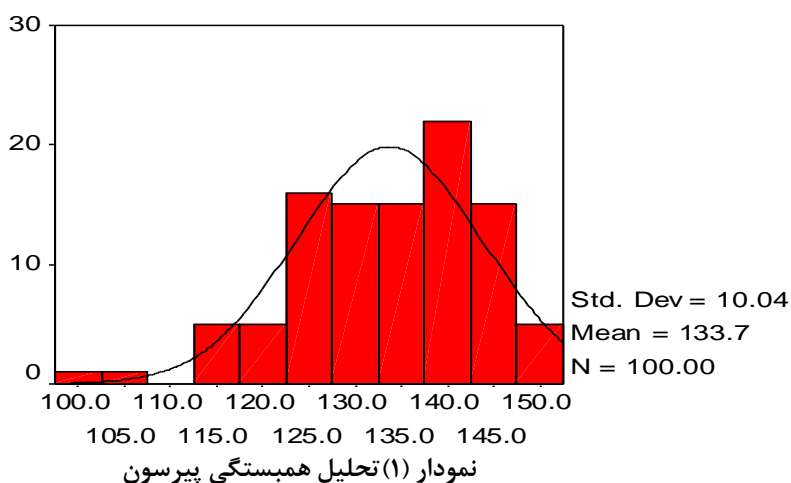
عوامل	فراوانی	حداقل پاسخ	حداکثر پاسخ	میانگین	انحراف معیار
میانگین عوامل مؤثر در جنگ آینده	۱۰۰ نفر	۳/۳۰	۵	۴/۴۵۵۳	.۳۳۴۷
میانگین تأثیر عامل ایمان (جنگ آینده)	۱۰۰ نفر	۳	۵	۴/۵۰۸۹	.۴۲۹۷
م تأثیر عامل رهبری و فرماندهی (جنگ آینده)	۱۰۰ نفر	۳/۳۸	۵	۴/۴۸۱۳	.۴۰۳۳
م تأثیر عامل روحیه (جنگ آینده)	۱۰۰ نفر	۳/۲۵	۵	۴/۵۷۳۷	.۴۰۵۲
م تأثیر عامل انگیزه (جنگ آینده)	۱۰۰ نفر	۲/۶۰	۵	۴/۱۲۸۰	.۴۷۰۱

نکته‌ای که در جدول فوق قابل مشاهده است و از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد این است که از منظر پاسخگویان، عوامل مؤثر که در فوق به آن اشاره شده است در جنگ آینده از اهمیت بسیار برخوردار خواهند بود و تأثیر بسزایی خواهند داشت.

آزمون توزیع داده‌ها:

الف) نمودار بافت نگار (هیستوگرام):

نمودار بافت نگار نمایش مناسبی از الگوی توزیع ارائه می‌کند. این نمودار نشان می‌دهد که آیا داده‌ها دارای توزیع نرمال هستند یا خیر. نمودار زیر نشان دهنده نرمال بودن توزیع داده‌ها می‌باشد.

بررسی رابطه بین عوامل مؤثر در اندیشه نظامی جنگ آینده برابر شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول (۱۱) رابطه بین عوامل مؤثر بر شکل‌گیری اندیشه نظامی

مجموع	انگیزه	روحیه	رهبری	ایمان	عوامل مؤثر در جنگ آینده	
.۸۱۸	.۳۳۴	.۵۹۹	.۵۰۱	۱۰	ضریب همبستگی	ایمان
.۰	.۱	.۰	.۰	.	سطح معنی داری	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	فراوانی	
.۸۱۴	.۳۵۵	.۶۷۲	۱۰	.۵۰۱	ضریب همبستگی	رهبری
.۰	.۰	.۰	.	.۰	سطح معنی داری	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	فراوانی	
.۸۶۸	.۴۱۹	۱۰	.۶۷۲	.۵۹۹	ضریب همبستگی	روحیه
.۰	.۰	.	.۰	.۰	سطح معنی داری	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	فراوانی	
.۶۱۲	۱۰	.۴۱۹	.۳۵۵	.۳۳۴	ضریب همبستگی	انگیزه
.۰	.	.۰	.۰	.۱	سطح معنی داری	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	فراوانی	
۱۰	.۶۱۲	.۸۶۸	.۸۱۴	.۸۱۸	ضریب همبستگی	مجموع
.	.۰	.۰	.۰	.۰	سطح معنی داری	

مجموع	انگیزه	روحیه	رهبری	ایمان	عوامل مؤثر در جنگ آینده
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	فراوانی

طبق جدول فوق، مشاهده می‌کنیم که رابطه معنی‌داری بین عوامل مؤثر در اندیشه نظامی جنگ آینده وجود دارد. این رابطه نشان‌دهنده این است که هریک از عوامل بیان‌شده بر مبنای شاخص‌های چندگانه خود به‌صورت مستقیم بر شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ‌های آینده تاثیرگذار هستند لذا همبستگی بین عوامل تائید شده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این پژوهش میزان تاثیر عوامل قدرت نرم بر شکل‌گیری اندیشه نظامی در جنگ آینده مورد بررسی قرار گرفت. از آنجایی که عوامل قدرت نرم شامل نه عامل بود، لذا با توجه به حجم گستردگی این عوامل از بین نه عامل فقط به بررسی میزان تاثیر چهار عامل از جمله: ایمان، رهبری و فرماندهی نظامی، روحیه و انگیزه پرداخته شد. همچنین سعی شد که برای هر یک از عوامل به‌طور جداگانه شاخص‌هایی انتخاب گردد و هر عامل بر اساس این شاخص‌ها مورد سنجش قرار گرفتند. عامل ایمان را نه شاخص، عامل رهبری و فرماندهی نظامی را هشت شاخص، عامل روحیه را هشت شاخص و در پایان عامل انگیزه را پنج شاخص که جمعاً ۳۰ شاخص را در برمی‌گیرد، تشکیل دادند. از نظر پاسخگویان به پرسشنامه این تحقیق، ۶۲ درصد، میزان تاثیر عوامل قدرت نرم در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ‌های آینده را این‌گونه بررسی نموده‌اند: یک درصد تاثیر متوسط، ۱۹ درصد زیاد و ۸۰ درصد تاثیر این عوامل را خیلی زیاد ارزیابی نموده‌اند. با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون نتایجی به دست آمد که نشان می‌دهد بین متغیرهای اصلی تحقیق یعنی تاثیر عوامل قدرت نرم بر شکل‌گیری اندیشه نظامی در جنگ آینده رابطه وجود دارد. با توجه به پیشرفت فناوری در جنگ‌های آینده و عدم توان مقابله ج.ا.ا با سلاح‌های پیشرفته دشمن ضرورت دارد نیروهای مسلح از عوامل قدرت نرم در طرح‌ریزی و هدایت عملیات بهره‌برداری بهینه به عمل آورند. این عوامل در افزایش توان رزم نیروهای خودی در جنگ آینده نقش اساسی ایفا می‌کنند. از جمله عواملی که علاوه بر عوامل قدرت نرم می‌تواند در طرح‌ریزی در جنگ آینده استفاده نمود استفاده از اصول جنگ نوین و عوامل برتری‌ساز در جنگ آینده می‌باشد. لذا در جنگ آینده علاوه بر استفاده از این مجموعه عوامل باید مانند یک سازمان غیرنظامی به‌صورت ژله‌ای و روان که بتوان در هر شرایطی علیه دشمن وارد عمل شد استفاده نمود که در این راستا فرماندهی در صحنه، کوچک و چابک سازی سازمان، انعطاف در آموزش (ارائه آموزش‌های مختلف و متنوع به نیروهای کاربر) افزایش معنویت، بالابردن روحیه و ایجاد انگیزه در بین کارکنان نقش بسیار مهمی در شکل‌گیری

اندیشه نظامی جنگ آینده ایفا خواهند نمود. در این نوشتار نظر به شاخص‌های مورد تأکید جامعه، محقق سه نتیجه زیر را متصور است:

۱- عامل ایمان در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده چه تأثیری دارد؟

برای عامل ایمان در جنگ آینده نه شاخص در نظر گرفته شد و میانگین به‌دست‌آمده از نظرات پاسخ‌دهندگان، نشان می‌دهد که حداقل پاسخ، ۳ بوده است یعنی بیشتر از متوسط و کمتر از زیاد و حداکثر پاسخ ۵ یعنی خیلی زیاد و میانگین به‌دست‌آمده ۴/۵ با انحراف معیار ۰/۴۲. بوده است. بر اساس نظرات پاسخ‌دهندگان به این نتیجه می‌رسیم که عامل ایمان از مهم‌ترین عوامل مؤثر در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ‌های آینده می‌باشد.

۲- عامل رهبری و فرماندهی نظامی درشکه‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده چه تأثیری دارد؟

برای عامل رهبری و فرماندهی نظامی در جنگ آینده نیز هشت شاخص در نظر گرفته شد و میانگین به‌دست‌آمده از نظرات پاسخ‌دهندگان، نشان می‌دهد که حداقل پاسخ، ۳/۳۸ بوده است یعنی بیشتر از متوسط و کمتر از زیاد و حداکثر پاسخ ۵ یعنی خیلی زیاد و میانگین به‌دست‌آمده ۴/۴۶ با انحراف معیار ۰/۴۰. بوده است. بر اساس نظرات پاسخ‌دهندگان به این نتیجه می‌رسیم که عامل رهبری و فرماندهی نظامی نیز یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ‌های آینده هست.

۳- عامل روحیه در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده چه تأثیری دارد؟

برای عامل روحیه در جنگ آینده نیز هشت شاخص در نظر گرفته شد و میانگین به‌دست‌آمده از نظرات پاسخ‌دهندگان، نشان می‌دهد که حداقل پاسخ، ۳/۲۵ بوده است یعنی بیشتر از متوسط و کمتر از زیاد و حداکثر پاسخ ۵ یعنی خیلی زیاد و میانگین به‌دست‌آمده ۴/۵۷ با انحراف معیار ۰/۴۰. بوده است. بر اساس نظرات پاسخ‌دهندگان به این نتیجه می‌رسیم که عامل روحیه نیز یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ‌های آینده می‌باشد.

۴- عامل انگیزه در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده چه تأثیری دارد؟

برای عامل انگیزه در جنگ آینده نیز پنج شاخص در نظر گرفته شد و میانگین به‌دست‌آمده از نظرات پاسخ‌دهندگان، نشان می‌دهد که حداقل پاسخ، ۲/۶۰ بوده است یعنی بیشتر از متوسط و کمتر از زیاد و حداکثر پاسخ ۵ یعنی خیلی زیاد و میانگین به‌دست‌آمده ۴/۱۲ با انحراف معیار ۰/۴۷. بوده است. بر اساس نظرات پاسخ‌دهندگان به این نتیجه می‌رسیم که عامل انگیزه نیز یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ‌های آینده می‌باشد.

پیشنهادها

با توجه به احصای نقش هریک از مؤلفه‌های قدرت نرم به‌عنوان مهم‌ترین ارکان قدرت دفاعی جمهوری اسلامی ایران که نقش مهمی در شکل‌گیری اندیشه نظامی جنگ آینده دارند پیشنهاد می‌شود، نیروهای مسلح به موضوع چگونگی شکل‌گیری اندیشه نظامی در سطوح مختلف آحاد جامعه به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی نمایند که ضمن تأکید بر موضوع اندیشه نظامی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین محورهای جنگ آینده، به مؤلفه‌های شکل‌دهنده اندیشه نظامی که طی نتایج بالا تشریح گردیده اهتمام ویژه داشته باشند زیرا جنگ آینده علیرغم شتاب روزافزون فناوری، در حقیقت جنگ اندیشه‌ها و عقاید خواهد بود که تاریخ بشریت نشان داده عقاید و اندیشه‌ها همواره بر تجهیزات و فناوری غلبه داشته‌اند.

قدر دانی

از خبرگان توانمندی که در طول پژوهش، دانش خویش را سخاوتمندانه در اختیار محققان این پژوهش قرار دادند و غنای علمی پژوهش حاضر با مشارکت و دانش این بزرگواران صورت پذیرفته است بسیار سپاسگزاریم.

منابع

- قرآن کریم (۱۳۸۷)، ترجمه سیدمحمد رضا صفوی، دفتر نشر معارف.
- نهج البلاغه امیرالمؤمنین (ع)، ترجمه محمد دشتی (۱۳۸۲)، قم، انتشارات لاهیجی.
- صحیفه نور (بیانات و پیام‌های بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی امام خمینی (ع)).
- مجموعه بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) سایت www.khamenei.ir
- الهامی‌نیا، علی‌اصغر، (۱۳۸۳)، نقش ایمان مذهبی در آمادگی دفاعی، فصلنامهٔ مریبان، شمارهٔ ۱۳
- اندیشه‌گاه شریف (۱۳۹۸)، پارادایم‌های حاکم بر جنگ‌های آینده، تهران، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی (مؤسسهٔ تحقیقاتی دفاعی وزارت دفاع).
- بیک بیلندی، علی‌اصغر؛ حامدی، علیرضا (۱۴۰۰). تعیین ابعاد دانش اندیشه نظامی، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، ۴۳(۳): ۶۵-۸۷
- جمشیدی، محمدحسین (۱۳۸۹). مبانی اندیشه نظامی در اسلام. انتشارات دانشگاه امام حسین (ع)
- حسنلو، خسرو (۱۳۹۸)، مروری بر مفاهیم جنگ و قدرت، تهران، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی (مؤسسهٔ آموزشی، تحقیقاتی صنایع دفاعی وزارت دفاع).
- رستمی، محمود (۱۳۸۶). فلسفه و مفاهیم نظامی، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.

- رشید، غلامعلی؛ پوردستان، احمدرضا؛ رضایی، محسن (۱۴۰۰). ویژگی‌های نسل چهارم جنگ‌ها مؤثر بر جنگ‌های آینده، فصلنامه مطالعات استراتژیک، ۴۳(۲): ۴۹-۲۵
- سعیدی، امین؛ مقدم، حمیدرضا (۱۳۹۳). منابع قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مطالعات قدرت نرم، ۱۲(۲): ۹۸-۱۱۲
- سلیمانی خواه، نعمت‌الله (۱۳۸۲)، عوامل تقویت و کاهش روحیه دفاعی، فصلنامه عملیات روانی، ۷(۲): ۴۴-۶۵
- ظریف منش، حسین؛ باقری، مهدی؛ حامدی، علیرضا (۱۴۰۰). نیازسنجی برنامه درسی دانش اندیشه نظامی. فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، ۴۳(۲): ۱۴۶-۱۲۴
- فتاحی حسین، امام‌جمعه زاده سید جواد و حسین هرسیج حسین (۱۳۹۷) تجزیه و تحلیل الگوی قدرت نرم در خاورمیانه، فصلنامه پژوهش‌های جهان اسلام، ۸(۱): ۱۱۳-۹۰
- عبدی، هوشنگ (۱۳۹۱)، بررسی تأثیر عوامل برتر ساز توان رزم در پیروزی عملیات والفجر ۸، تهران، دانشگاه جامع امام حسین (ع)
- عسگری، محمود (۱۳۹۱)، چارچوب نظری اندیشه نظامی، نشریه اطلاعات راهبردی، ۸۹(۱): ۲۶-۴۵
- محمودی، مهدی، عباسی، عطا (۱۳۹۴)، آینده پژوهی و نقش آن در سیاست‌گذاری علم و فناوری، تهران، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.
- نیکجو، علی‌احسان، آقابابایی، زهره (۱۳۸۵)، نگرشی بر اصول و مبانی مدیریت نظامی جمهوری اسلامی ایران، تهران، نشر نقش بیان - عصر فرزندان.
- Azar Gat (2019), *Policy and War in Modern Military Thought* (Tel Aviv: Maarachot).
- Andrew F. Krepinevich (2019), "Cavalry to Computer: *The Pattern of Military Revolution*", *the National Interest*.
- Michael Handel (1986), "Clausewitz in the Age of Technology," in Michael Handel (ed.), *Clausewitz and Modern Strategy* (London: Frank Cass).
- Barro, R. J., & Lee, J. W. (2013). A new data set of educational attainment in the world, 1950–2010. *Journal of development economics*, 104, 184-.
- David B. Kopel (2004), *THE TORAH AND SELF-DEFENSE*, University of Michigan.
- Jomini, summ (1974), *Summary of the Art of War* (Urbana: University of Illinois Press).
- Mary C. Fitzgerald (2019), "The Russian Military's Strategy for Sixth Generation Warfare".
- Sandelowski, M. And Barros, J. (2007). *Handbook for Synthesizing Qualitative Research*. Springer publishing company Inc.